

I ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Дисципліна “Місцеві фінанси “ є однією з базових при підготовці спеціалістів-фахівців в галузі економіки, бухгалтерського обліку, фінансів. Ця дисципліна вивчається студентами після ознайомлення з такими дисциплінами, як: : “Державні фінанси”, “Бюджетна система”, “Бюджетний менеджмент”, що дає змогу закріпити отримані знання і розпочати професійну підготовку спеціалістів з економіки.

Одночасно дисципліна забезпечує вивчення таких дисциплін, як: „Фінансовий ринок”, „Податкова система”.

Вивчення дисципліни „Місцеві фінанси” є необхідною умовою підготовки спеціалістів з фінансів вищої кваліфікації. Особливо важливу роль ця дисципліна відіграє у підготовці фахівців з банківської справи, фінансів, бухгалтерського обліку та аудиту. Вона забезпечує науково-теоретичну та методологічну основу для формування системи знань з конкретно прикладних дисциплін за спеціальністю “Фінанси”.

Мета навчальної дисципліни “ Місцеві фінанси“ – надання знань про сутність і роль місцевих фінансів у економічному і соціальному розвитку адміністративно - територіальних утворень та механізм їх функціонування.

Предметом даної дисципліни є фінансові відносини в сфері місцевих бюджетів та взаємовідносини з державним бюджетом.

В процесі вивчення дисципліни послідовно розглядаються: теоретичні та організаційні основи місцевих фінансів (сутність місцевих фінансів, склад, функції); місцеві бюджети як визначальна ланка місцевих фінансів, роль місцевих органів влади в реалізації фінансової політики держави, фінансові ресурси місцевого самоврядування та напрями їх використання, сутність та інструменти бюджетного регулювання у взаємовідносинах місцевих бюджетів з Державним бюджетом, фінанси підприємств комунальної форми власності.

Вивчення дисципліни “Місцеві фінанси” повинно забезпечити з боку студентів:

ЗНАННЯ:

- структури місцевих бюджетів та принципів їх формування;
- організаційних засад складання проектів місцевих бюджетів, їх взаємозв'язку з проектом Державного бюджету України;
- джерел формування та основних напрямків використання коштів місцевих бюджетів;
- інструментів міжбюджетного регулювання;
- системи управління фінансами та фінансового контролю на регіональному рівні;
- організації казначейської системи виконання місцевих бюджетів;
- особливостей організації фінансів підприємств комунальної форми власності.

УМІННЯ:

- проводити планування величини, складу і структури доходів місцевих бюджетів всіх рівнів;
- складати розрахунки за видатками бюджетів, забезпечити цільове спрямування бюджетних коштів, проводити нормування витрат бюджету, забезпечити необхідний склад видатків, збалансування бюджетів
- розробляти і застосовувати в практичній роботі кошториси доходів і видатків бюджетних установ, планувати обсяги бюджетних коштів;
- розкривати шляхи раціонального використання бюджетних коштів, економії видатків бюджет всіх рівнів, ефективного застосування матеріальних фінансових ресурсів у бюджетних установах.

На вивчення курсу за фахом **“Фінанси”** відведено :

-для денної форми навчання - 108 годин, з них – 24 години лекцій та 16 годин практичних занять. Дисципліна „Місцеві фінанси” вивчається в десятому навчальному семестрі;

-для заочної форми навчання - 108 годин, з них – 12 годин лекцій та 8 годин практичних занять. Курс “Місцеві фінанси” вивчається в десятому навчальному семестрі;

-для післявузівського навчання –108 годин, з них - 6 годин лекцій та 4 години практичних занять. Курс “Місцеві фінанси” вивчається в четвертому навчальному семестрі.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

Спеціальність	Форма навчання	Семестр	Всього	Розподіл за семестрами та видами занять								Семестр. атестація
				Лекції	Практ	Семін	Лабор. Роб.	Комп'ют. практ.	Контр. роботи	СРС		
										Всього	В тому числі, на виконання ІСЗ (вик. контр.)	
Фінанси	денна	10	108	24	16	-	-	-	-	68	15	ісг
	заочна	10	108	12	8	-	-	-	-	88	30	ісг
	післявузівського	4	108	6	4	-	-	-	-	98	30	ісг

II ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Зміст навчальної програми курсу „Місцеві фінанси” відповідає Галузевому стандарту вищої освіти „Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напрямку 0501 – „Економіка і підприємництво”. / Колектив авт. під загол. керівника А.Ф. Павленка. – К.: КНЕУ, 2002.

Структура навчальної дисципліни віддзеркалюється у змісті навчального матеріалу програми за наступним тематичним планом.

Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль у розвитку економічної і соціальної структури

Місцеві фінанси — складова загальнодержавних фінансів. Правові основи місцевих фінансів. Об'єктивні передумови виникнення місцевих

фінансів. Необхідність місцевих фінансів в умовах ринкових відносин. Специфічні ознаки місцевих фінансів.

Склад місцевих фінансів. Функції місцевих фінансів. Розподільча функція місцевих фінансів. Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту. Значення місцевих фінансів як фіскального інструменту економічного розвитку та джерела фінансування громадських послуг і економічного розвитку. Контрольна функція місцевих фінансів та види і форми її прояву.

Фінансова політика і роль місцевих органів влади в її реалізації. Особливості функціонування фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування.

Проблеми становлення і розвитку місцевих фінансів в Україні. Основні напрями зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- об'єктивні передумови виникнення місцевих фінансів;
- необхідність місцевих фінансів в умовах ринкових відносин;
- склад та функції місцевих фінансів;
- особливості функціонування фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування;
- проблеми становлення і розвитку місцевих фінансів в Україні.

Студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні документи, які регламентують сферу фінансових відносин на місцевому рівні;
- визначити проблеми функціонування фінансового механізму на місцевому рівні та можливі шляхи їх вирішення;
- вказати можливі шляхи вдосконалення управління фінансів на місцевому рівні.

Тема 2. Місцеві бюджети — визначальна ланка місцевих фінансів

Місцеві бюджети — в складі бюджетної системи. Структура місцевих бюджетів. Принципи формування місцевих бюджетів України. Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів.

Місцеві бюджети як система фінансових відносин, що складаються між місцевими та державними бюджетами.

Місцеві бюджети як організаційна форма мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування. Види місцевих бюджетів України та їх структура. Права та обов'язки місцевих органів влади та управління щодо формування і використання бюджетів.

Порядок складання проектів місцевих бюджетів, їх взаємо зв'язок з проектом Державного бюджету та планами економічного і соціального розвитку регіонів. Порядок розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів. Порядок складання, розгляду та затвердження звіту про виконання місцевих бюджетів. Особливості затвердження та виконання місцевих бюджетів у разі несвоєчасного їх прийняття. Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання місцевих бюджетів. Особливості бюджетного процесу в столиці України м. Києві.

Необхідність розподілу місцевих бюджетів на «загальний фонд» та «спеціальний фонд», їхні джерела та порядок формування. Шляхи вдосконалення бюджетного планування. Роль та значення Бюджетного кодексу України.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- структуру та принципи формування місцевих бюджетів;
- порядок організації бюджетного процесу на місцевому рівні;
- шляхи вдосконалення бюджетного планування;
- роль та значення Бюджетного кодексу України.

Студент повинен вміти:

- визначити та охарактеризувати взаємозв'язок місцевих бюджетів з проектом Державного бюджету та планами соціального й економічного розвитку регіонів;
- запропонувати можливі шляхи вдосконалення бюджетного процесу на місцевому рівні;
- проаналізувати порядок складання проектів місцевих бюджетів.

Тема 3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування

Склад доходів місцевих фінансових ресурсів. Централізовані фонди коштів. Місцеві фінансові ресурси. Децентралізовані фонди коштів. Баланс фінансових ресурсів і витрат регіону.

Особливості формування доходів місцевих бюджетів. Методи мобілізації грошових коштів до місцевих бюджетів. Податкові та неподаткові методи формування доходів місцевих бюджетів.

Склад доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів.

Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Особливості формування власних коштів у бюджетних установах. Проблемні питання формування та використання власних коштів у бюджетних установах різних рівнів.

Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.

Підвищення стійкості доходів місцевих бюджетів та подальший розвиток місцевого самоврядування. Особливості формування доходів бюджету в столиці України м. Києві.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- склад та особливості формування місцевих бюджетів;
- податкові та неподаткові методи формування доходів місцевих бюджетів;
- доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;
- склад доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;
- участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах;
- склад місцевих податків та зборів.

Студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні акти, які характеризують склад, структуру та динаміку доходів місцевих бюджетів;
- визначити суть податкових і неподаткових методів формування доходів місцевих бюджетів;
- визначити, яким чином здійснюється розподіл доходів між бюджетами різних рівнів;
- вказати способи та напрями вдосконалення мобілізації грошових коштів до місцевих бюджетів.

Тема 4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.

Необхідність фінансового планування на різних рівнях місцевих органів влади та управління, методи фінансового планування. Особливості складання фінансових планів у бюджетній та виробничій сферах. Роль місцевих фінансових органів у регіональному фінансовому плануванні.

Склад та структура видатків місцевих бюджетів. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.

Фінансування власних та делегованих державою повноважень, порядок їх здійснення та законодавче закріплення. Порядок фінансування з поточного бюджету та бюджету розвитку.

Характеристика видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Видатки, що здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Склад видатків, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Порядок планування та фінансування соціально-культурних установ. Розрахунки основних показників кошторисного фінансування. Види кошторисів. Поєднання бюджетного фінансування з розвитком платних послуг населенню, виконання робіт за договорами з підприємствами, організаціями, установами на госпрозрахункових засадах.

Специфіка планування і фінансування капітальних укладень у сферу матеріального виробництва, житлового будівництва, будівництва об'єктів соціально-культурного призначення. Фінансування видатків з бюджету столиці України м. Києва.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- особливості методів фінансового планування на місцевому рівні;
- склад та структуру видатків місцевих бюджетів;
- критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.
- характеристику видатків, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;
- порядок кошторисного планування та фінансування соціально-культурних установ;

- види та структуру кошторисів.

Студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні акти видатків місцевих бюджетів;
- проаналізувати сутність, напрями та показники кошторисного фінансування.

Тема 5. Міжбюджетні відносини, їх складові

Сутність міжбюджетних відносин в Україні. Склад і структура взаємовідносин місцевих бюджетів з Державним бюджетом, їх особливості.

Розподіл видатків відповідно до розподілу повноважень між державною владою і органами місцевого самоврядування. Забезпечення місцевих бюджетів доходними джерелами для виконання власних та делегованих державою фінансових зобов'язань. Перерозподіл через Державний бюджет фінансових ресурсів від «багатих» до «бідних» у фінансовому розумінні регіонів. Формування умов для збільшення зацікавленості органів місцевого самоврядування в мобілізації додаткових доходів. Використання, в процесі виконання бюджету, різних форм взаємодії між Державним і місцевими бюджетами.

Інструменти бюджетного регулювання у взаємовідносинах місцевих бюджетів з Державним бюджетом: власні доходи, відсоткові відрахування від загальнодержавних податків і прибутків, дотації вирівнювання, субсидії, субвенції, внески до Державного бюджету України, міжбюджетні взаєморозрахунки, бюджетні позички.

Взаємовідносини в бюджетній сфері між різними рівнями місцевих бюджетів, їх особливості. Порядок використання інструментів бюджетного регулювання між різними рівнями місцевих бюджетів.

Розрахунок дотації загального вирівнювання та коштів, що передаються до Державного бюджету з бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету та бюджетів міст Києва і Севастополя.

Існуючі суперечності в побудові системи взаємовідносин місцевих бюджетів з Державним бюджетом. Шляхи вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- склад, структуру та особливості взаємовідносин місцевих бюджетів з Державним бюджетом;
- сфери дії міжбюджетних відносин в Україні.
- інструменти міжбюджетного регулювання.
- типи бюджетних трансфертів.
- порядок розрахунку дотації загального вирівнювання.

Студент повинен вміти:

- визначити та проаналізувати структуру міжбюджетних відносин;
- проаналізувати вплив закріплених і регулюючих доходів на систему формування доходної частини місцевого бюджету;
- визначити напрями вдосконалення міжбюджетних відносин;
- визначити порядок фінансування власних і делегованих місцевим органам влади повноважень;
- розрахувати дотації загального вирівнювання.

Тема 6. Управління фінансами та фінансовий контроль на регіональному рівні

Державне регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.

Роль місцевих фінансових органів у системі виконавчої влади. Компетенція місцевих органів влади в галузі фінансів, їх участь у бюджетному процесі. Права й обов'язки органів місцевого самоврядування і місцевих органів виконавчої влади на етапах складання, розгляду, затвердження і виконання бюджету.

Системи касового виконання бюджету: банківська, казначейська та змішана, їх характеристика, переваги та недоліки.

Необхідність фінансового контролю на рівні місцевих органів влади та управління, методи та види фінансового «контролю». Внутрішній та зовнішній фінансовий контроль на місцевому рівні. Органи, які здійснюють фінансовий контроль.

Організація фінансового контролю на місцевому рівні. Контроль фінансових органів за формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів і власних коштів бюджетних установ.

Особливості контролю фінансових органів за використанням грошових фондів, виділених на освіту, охорону здоров'я, культуру, місцевому господарству. Аудит як форма регіонального фінансового контролю.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- основні інструменти регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування;
- права і обов'язки органів місцевого самоврядування на всіх етапах бюджетного процесу;
- організацію фінансового контролю на місцевому рівні.

Студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні документи, які регламентують фінансове планування та фінансовий контроль на місцевому рівні;
- розглянути та проаналізувати методи фінансового планування;
- проаналізувати організацію фінансового контролю на регіональному рівні;
- визначити особливості управління фінансами на місцевому рівні.

Тема 7. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Фінанси підприємств комунальної форми власності — складова місцевих фінансів. Видатки з місцевих бюджетів на фінансування підприємств комунальної власності та особливості їх планування.

Особливості організації фінансів підприємств комунальної форми власності, їх склад та структура. Особливості грошових надходжень підприємств, їх склад і економічна характеристика.

Виручка від реалізації продукції, робіт та послуг, її розподіл на підприємствах комунального господарства. Фонд відшкодування. Валовий дохід. Фонд оплати праці. Балансовий і чистий прибуток підприємств комунальної форми власності. Розподіл прибутку цих підприємств. Фонди грошових коштів, що формуються за рахунок прибутку, їх особливості.

Оборотні кошти підприємств комунальної форми власності та методи визначення їх потреби. Показники стану і ефективності використання оборотних коштів.

Фінансовий стан підприємств комунальної форми власності. Система показників оцінки фінансового стану. Ліквідність і платоспроможність підприємств. Оцінювання майна об'єктів, що підлягають приватизації.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- сфери функціонального призначення комунальних підприємств;
- склад грошових надходжень комунальних підприємств;
- формування виручки, балансового та чистого прибутку комунальних підприємств;
- систему показників фінансового стану комунальних підприємств.

Студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні документи, які характеризують особливості організації фінансів підприємств комунальної форми власності;

- визначити та охарактеризувати порядок розподілу доходів від реалізації продукції та послуг комунальних підприємств;
- проаналізувати фінансовий стан комунального підприємства за допомогою системи показників;
- оцінити стан та ефективність використання оборотних коштів комунального підприємства.

Тема 8 Фінанси житлово-комунального господарства

Фінанси житлово-комунального господарства — складова місцевих фінансів.

Проблеми фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства.

Особливості формування доходів ЖЕКів: їх склад і економічна характеристика.

Склад та структура видатків підприємств житлово-комунального господарства. Фонд оплати праці. Балансовий прибуток та збитки житлово-експлуатаційних контор.

Особливості фінансування витрат на технічне обслуговування жилих будинків, вивезення сміття та поточний ремонт житлового фонду.

Порядок розрахунків дотації на покриття збитків та експлуатації житлового фонду, на проведення капітального ремонту житлового фонду.

Фінансування цільових комплексних програм покращення благоустрою житла, розроблених радами народних депутатів відповідного рівня.

Проблеми та основні напрями вдосконалення організації фінансів житлово-комунального господарства.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- особливості формування доходів ЖЕКів та їх склад.
- склад та структуру видатків підприємств житлово-комунального господарства;

- особливості формування балансового прибутка житлово-комунального господарства;
- порядок розрахування дотації на покриття збитків.

Студент повинен вміти:

- визначити склад та структуру грошових надходжень підприємств житлово-комунального господарства;
- охарактеризувати порядок розподілу доходів від реалізації;
- розрахувати дотації на покриття збитків.

Тема 9. Основи організації фінансів місцевих органів влади в зарубіжних країнах

Європейська хартія місцевого самоврядування про основні принципи організації місцевих фінансів.

Бюджетний федералізм як принцип побудови фінансів місцевого самоврядування. Форми та методи фінансового забезпечення місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Світовий досвід касового виконання місцевих бюджетів.

Види, принципи та інструменти взаємодії державного та місцевих бюджетів у зарубіжних країнах. Порядок «вертикального» та «горизонтального» бюджетного вирівнювання. Світовий досвід надання бюджетних трансфертів місцевим органам влади.

Можливість застосування світового досвіду організації місцевих фінансів в Україні, з урахуванням її історичних, економічних та демографічних особливостей.

В результаті вивчення теми:

Студент повинен знати:

- принципи організації місцевих фінансів відповідно до положень Європейської хартії;
- децентралізовану модель побудови міжбюджетних відносин;
- кооперативну модель побудови міжбюджетних відносин;

- світові методи розподілу бюджетних трансфертів.

Студент повинен вміти:

- охарактеризувати види, принципи та інструменти взаємодії Державного та місцевих бюджетів у зарубіжних країнах;
- дати характеристику „вертикального” та „горизонтального” бюджетного вирівнювання;
- визначити можливість застосування світового досвіду організації місцевих фінансів в Україні.

Ш . ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття №1 за темами 1, 2

Мета – вивчення сутності та складових місцевих фінансів, організації бюджетного процесу на місцевому рівні.

Питання, що розглядаються на практичному занятті:

- 1 . Місцеві фінанси — складова загальнодержавних фінансів.
2. Склад місцевих фінансів.
3. Фінансова політика і роль місцевих органів влади в її реалізації.
4. Проблеми становлення і розвитку місцевих фінансів в Україні.
- 5 . Місцеві бюджети, як система фінансових відносин.
6. Структура місцевих бюджетів та їх види.
7. Принципи формування місцевих бюджетів.
8. Організація бюджетного процесу на місцевому рівні.

В результаті практичного заняття студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні документи, які регламентують сферу фінансових відносин на місцевому рівні;
- визначити проблеми функціонування фінансового механізму на місцевому рівні та можливі шляхи їх вирішення;
- вказати можливі шляхи вдосконалення управління фінансів на місцевому рівні;

- визначити та охарактеризувати взаємозв'язок місцевих бюджетів з проектом Державного бюджету та планами соціального й економічного розвитку регіонів;
- запропонувати можливі шляхи вдосконалення бюджетного процесу на місцевому рівні;
- проаналізувати порядок складання проектів місцевих бюджетів.

Практичне заняття №2 за темою 3

Мета – вивчення структури та особливостей формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів

Питання, що розглядаються на практичному занятті:

1. Поняття місцевих фінансових ресурсів, їх склад та структура.
2. Особливості формування доходів місцевих бюджетів.
3. Характеристика складу доходів місцевих бюджетів.
4. Місцеві податки і збори, їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів.
5. Умови формування та основні напрями використання позабюджетних фондів.
6. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.

В результаті практичного заняття студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні акти, які характеризують склад, структуру та динаміку доходів місцевих бюджетів;
- визначити суть податкових і неподаткових методів формування доходів місцевих бюджетів;
- визначити, яким чином здійснюється розподіл доходів між бюджетами різних рівнів;
- вказати способи та напрями вдосконалення мобілізації грошових коштів до місцевих бюджетів.

Заняття №3 за темою 4

Мета – вивчення особливостей планування і порядку фінансування на місцевому рівні.

Питання, що розглядаються на практичному занятті:

1. Фінансове планування, особливості складання фінансових планів у бюджетній та виробничій сферах.
2. Склад та структура видатків місцевих бюджетів.
3. Фінансування власних та делегованих державою повноважень.
4. Основи кошторисного фінансування.

В результаті практичного заняття студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні акти видатків місцевих бюджетів;
- проаналізувати сутність, напрями та показники кошторисного фінансування.

Заняття №4 за темою 5

Мета – вивчення міжбюджетних відносин та їх складових

Питання, що розглядаються на практичному занятті:

1. Сутність міжбюджетних відносин в Україні.
2. Сфера дії міжбюджетних відносин.
3. Інструменти бюджетного регулювання в Україні, їх особливості.
4. Суперечності в побудові взаємовідносин місцевих бюджетів з Державним бюджетом.
5. Шляхи вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні.

В результаті практичного заняття студент повинен вміти:

- визначити та проаналізувати структуру міжбюджетних відносин;
- проаналізувати вплив закріплених і регулюючих доходів на систему формування доходної частини місцевого бюджету;
- визначити напрями вдосконалення міжбюджетних відносин;

- визначити порядок фінансування власних і делегованих місцевим органам влади повноважень;
- розрахувати дотації загального вирівнювання.

Заняття №5 за темою 6

Мета – розгляд методів фінансового планування та організації контролю на місцевому рівні.

Питання, що розглядаються на практичному занятті:

- 1 . Роль місцевих органів влади в управлінні фінансами та їх участь у бюджетному процесі.
2. Система касового виконання бюджету.
3. Організація фінансового контролю на місцевому рівні.

В результаті практичного заняття студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні документи, які регламентують фінансове планування та фінансовий контроль на місцевому рівні;
- розглянути та проаналізувати методи фінансового планування;
- проаналізувати організацію фінансового контролю на регіональному рівні;
- визначити особливості управління фінансами на місцевому рівні.

Заняття №6 за темою 7

Мета – вивчення організації фінансів підприємств комунальної форми власності.

Питання, що розглядаються на практичному занятті:

- 1 . Фінанси підприємств комунальної форми власності — складова місцевих фінансів.
2. Склад та структура доходів підприємств комунальної форми власності.

3. Склад та структура видатків підприємств комунальної форми власності.
4. Прибуток підприємств комунальної форми власності та його розподіл.
5. Оборотні кошти підприємств комунальної форми власності та особливості їх організації.
6. Система показників оцінки фінансового стану підприємств комунальної форми власності.

В результаті практичного заняття студент повинен вміти:

- проаналізувати законодавчі та нормативні документи, які характеризують особливості організації фінансів підприємств комунальної форми власності;
- визначити та охарактеризувати порядок розподілу доходів від реалізації продукції та послуг комунальних підприємств;
- проаналізувати фінансовий стан комунального підприємства за допомогою системи показників;
- оцінити стан та ефективність використання оборотних коштів комунального підприємства.

Заняття №7 за темою 8

Мета – вивчення організації фінансів житлово-комунального господарства

Питання, що розглядаються на практичному занятті:

1. Фінанси житлово-комунального господарства — складова місцевих фінансів.
2. Особливості формування доходів ЖЕКів: їх склад і економічна характеристика.
3. Склад та структура видатків підприємств житлово-комунального господарства.
4. Балансовий прибуток та збитки житлово-експлуатаційних контор.

В результаті практичного заняття студент повинен вміти:

- визначити склад та структуру грошових надходжень підприємств житлово-комунального господарства;
- охарактеризувати порядок розподілу доходів від реалізації;
- розрахувати дотації на покриття збитків.

Заняття №8 за темою 9

Мета – вивчення основ організації фінансів місцевих органів влади в зарубіжних країнах

Питання, що розглядаються на практичному занятті:

- 1 . Принципи організації місцевих фінансів у зарубіжних країнах.
2. Моделі міжбюджетних відносин, які використовуються у світовій практиці.
3. «Вертикальне» та «горизонтальне» вирівнювання бюджетної забезпеченості в зарубіжних країнах.
4. Бюджетні трансферти в системі взаємодії різних рівнів влади.
5. Застосування світового досвіду організації місцевих фінансів в Україні.

В результаті практичного заняття студент повинен вміти:

- охарактеризувати види, принципи та інструменти взаємодії Державного та місцевих бюджетів у зарубіжних країнах;
- дати характеристику „вертикального” та „горизонтального” бюджетного вирівнювання;
- визначити можливість застосування світового досвіду організації місцевих фінансів в Україні.

IV. ІНДИВІДУАЛЬНІ СЕМЕСТРОВІ ЗАВДАННЯ

На індивідуальну роботу студентів по вивченню дисципліни „Місцеві фінанси” **денної форми навчання** передбачено 68 годин, які витрачаються студентами на підготовку рефератів.

Заслуховування та обговорення рефератів відбувається на практичних заняттях, що поширює знання студентів по окремим теоретичним і практичним питанням. Крім того, об'єктом індивідуальної роботи є матеріал, який не може бути опрацьований на практичних заняттях з причин обмеженого часу аудиторних занять.

Перелік тем рефератів наведено у додатку А даної робочої програми.

На індивідуальну роботу студентів по вивченню дисципліни „Місцеві фінанси” **заочної форми навчання** передбачено 88 годин. Об'єктом індивідуальної роботи є матеріал, який не може бути опрацьований на лекційних та практичних заняттях з причини обмеженого часу аудиторних занять.

V. КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Для контролю за засвоєнням матеріалу по навчальній дисципліні „Місцеві фінанси” **денної форми навчання** використовуються такі форми поточного контролю:

- підготовка доповідей або рефератів по окремих розділах курсу, тематика яких визначається викладачем;
- виконання аудиторних контрольних робіт;
- рішення типових ситуацій та задач по основних темах курсу на практичних заняттях;
- поточний контроль за засвоєнням матеріалу в ході проведення практичних занять із студентами.

Навчальний процес по дисципліні завершується іспитом, на якому студенти показують отриманий рівень знань.

На протязі семестру заплановано проведення однієї обов'язкової контрольної точки и двох додаткових контрольних точок. **Мета** проведення контрольних робіт – закріплення і оцінювання отриманих студентами теоретичних знань та вмінь розв'язання задач з дисципліни.

Завдання на кожен контрольну роботу знаходяться в додатку А навчально-методичного комплексу дисципліни.

Навчальним планом дисципліни для **заочної та післявузівської форми навчання** передбачена одна контрольна робота.

Контрольна робота охоплює теми лекційного матеріалу, а також матеріал, що виноситься на самостійне вивчення студентам. До контрольної роботи входять виконання наступних видів роботи:

- вивчення та опрацювання теоретичних питань по курсу;
- відповіді на тестові завдання;
- визначення понять.

Основна **мета** виконання контрольних робіт – закріплення теоретичних знань та практичних навиків.

V. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Методика вивчення дисципліни “Місцеві фінанси” базується на засвоєнні студентом лекційного матеріалу, навчально-методичної літератури, законодавчих та нормативних актів, виконанні контрольних робіт, самостійних робіт, тестових завдань, вирішенні комплексних ситуаційних задач.

На лекціях викладається основна частина теоретичного матеріалу, доповненого прикладами. Питання навчального курсу, які з обмеженості часу навчальних занять не можуть бути розглянуті на лекціях, повинні бути опановані на практичних заняття в ході заслуховування докладів та рефератів.

Методика вивчення дисципліни для **заочної та післявузівської форми навчання за фахом “Фінанси”** базується на засвоєнні студентом лекційного

матеріалу, навчально-методичного матеріалу, навчально-методичної літератури, законодавчих та нормативних актів, виконанні контрольної роботи.

На лекціях викладаються основні теми теоретичного матеріалу. Питання навчального курсу, які, завдяки обмеженості часу навчальних занять, не можуть бути розглянуті на лекціях, виносяться на самостійне вивчення дисципліни.

**РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ ЗА ФАХОМ
«ФІНАНСИ» УСІХ ФОРМ НАВЧАННЯ**

Назва теми	Розподіл за семестрами та темами завдань			
	Всього	Лекції	Практичні.	СРС
Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль у розвитку економічної і соціальної інфраструктури	7 (8)	2 (1)	1 (1)	4 (6)
Тема 2. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів	7 (8)	2 (1)	1 (1)	4 (6)
Тема 3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування	10(8)	4 (1)	2 (1)	4 (6)
Тема 4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів	11 (9)	4 (2)	2 (1)	5 (6)
Тема 5. Між бюджетні відносини, їх складові	11 (10)	4(2)	2 (1)	5 (7)
Тема 6. Управління фінансами та фінансовий контроль на регіональному рівні	9 (9)	2 (1)	2 (1)	5 (7)
Тема 7. Фінансове забезпечення підприємств комунальної форми власності	9 (10)	2 (2)	2 (1)	5 (7)
Модуль	5		2	3
Тема 8. Фінанси житлово-комунального господарства	7 (9)	2 (1)	1 (1)	4 (7)
Тема 9. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах	7(7)	2(1)	1(-)	4 (6)
Підготовка рефератів	10	-	-	10
Підготовка до іспиту	15 (20)	-	-	15 (20)
Разом	108 (108)	24 (12)	16 (8)	68 (88)

*Примітка: в лапках наведена кількість годин для заочної форми навчання.

VI НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Основна література

1. Місцеві фінанси: Навч.-метод. Посібник для самоствивч. дисц./ М.А.Гапонюк, В.П. Яцюта, А.Є. Буряченко, А.А. Славкова. – К.: КНЕУ, 2002. – 184 с.
- 2 Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика)/ Київ. Нац. Ун-т ім. Тараса Шевченка. – К.: НІОС, 2000. – 381 с.
- 3 Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: Навч. посібник. – К.: Знання, 1999. – 487 с.
- 4 Єпіфанов А.О., Сало І.В., Д'яконова І.І. Бюджет і фінансова політика України: Навч. посібник для студ. екон. фак. Вузів. – К.: Наукова думка, 1997. – 302 с.
- 5 Методични вказівки та завдання для контрольної роботи з дисципліни “Місцеві фінанси” (для студентів спеціальності 7 050104 заочної та післядипломної освіти) / Клець Л.Є. Тристан М.Б. Крук О.М. – Краматорск: ДГМА, 2004. – 28 с.
- 5 Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посіб. – К.: Знання – Прес, 2002. – 495 с.
- 6 Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар/ За редакцією О.В.Турчинова і Ц.Г.Огня.- К.: Парламентське вид-во,2002.-320 с.

Додаткова література

- 1 Бюджетний кодекс України // Урядовий кур'єр. – 2001. – 25 лип.
- 2 Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”. 21 травня 1997 р. №280/97-ВР.
- 3 Закон України “Про місцеві державні адміністрації”// Урядовий кур'єр. – 1999. – 15 трав.
- 4 Конституція України. – К.: Феміна, 1996. – 64 с.
- 5 Місцеві бюджети, податки і збори (закон, практика, проблеми). – К.: Парламентське вид-во, 2000. – 232 с.

6 Про внесення змін до Закону України “Про систему оподаткування”:
Закон України від 18 лютого 1997 р.// Урядовий кур’єр. – 1997. – 20 березня.

7 Про місцеві податки і збори: Декрет КМУ від 20 травня 1993 р.
№56-93/Голос України.-1993.- 11 червня.

8 Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 1999 р./
Уряд.кур’єр.-1999.-№89.-С.5-7.

9 Фінансове право/Л.К.Воронова,Г.О.Нагай, Г.О.П’ятаченко,
В.І.Кравченко та ін.- Х., 1998.- 496 с.

**Розробники робочої навчальної програми з дисципліни “Місцеві
фінанси”**

Ст. викладач кафедри “Фінанси”

Л.Є.Клець

ДОДАТОК А

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Особливості та характерні ознаки фінансових відносин у сфері місцевих фінансів.
2. Стратегія і тактика фінансової політики місцевих рад народних депутатів.
3. Особливості функціонування фінансового механізму на місцевому рівні.
4. Вплив місцевих фінансів на економічний розвиток регіонів.
5. Управління фінансами на місцевому рівні.
6. Економічне та соціальне значення місцевих бюджетів.
7. Права та обов'язки місцевих органів влади та управління що до формування та використання бюджетів.
8. Роль місцевих бюджетів в економічному і соціальному розвитку регіонів.
9. Види місцевих бюджетів та особливості їх формування і використання.
10. Джерела, склад та структура доходів місцевих бюджетів.
11. Види податкових надходжень до місцевих бюджетів.
12. Роль загальнодержавних податків і зборів у формування місцевих бюджетів.
13. Місцеві податки і збори, їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів.
14. Місцеві позики як інструмент поповнення доходів місцевих бюджетів.
15. Основні напрями використання коштів місцевих бюджетів.
16. Склад та структура видатків місцевих бюджетів.
17. Особливості планування видатків на освіту.
18. Проблеми фінансування видатків на лікувальні заклади.

19. Діючі інструменти міжбюджетних відносин.
20. Власні доходи місцевих бюджетів - основа фінансової незалежності місцевого самоврядування.
21. Види бюджетних трансфертів.
22. Особливості фінансового планування в бюджетній сфері на місцевому рівні.
23. Контроль фінансових органів за формуванням та використання коштів місцевих бюджетів.
24. Прибуток підприємств комунальної власності та його розподіл.
25. Структура місцевих бюджетів у зарубіжних країнах.

Додаток Б

Перелік питань до іспиту.

1. Місцеві фінанси — складова загальнодержавних фінансів, правові основи та специфічні ознаки.
2. Склад місцевих фінансів, їх функції. Об'єктивні передумови виникнення місцевих фінансів.
3. Необхідність місцевих фінансів в умовах ринкових відносин. Специфічні ознаки місцевих фінансів.
4. Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту.
5. Фінансова політика і роль місцевих органів влади в її реалізації.
6. Місцеві бюджети, як система фінансових відносин.
7. Структура місцевих бюджетів та їх види.
8. Принципи формування місцевих бюджетів.
9. Порядок складання проектів місцевих бюджетів, їх взаємозв'язок з проектом Державного бюджету та планами економічного і соціального розвитку регіонів.
10. Порядок розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів.
11. Порядок складання, розгляду та затвердження звіту про виконання місцевих бюджетів. Особливості затвердження та виконання місцевих бюджетів у разі несвоєчасного їх прийняття.
12. Необхідність розподілу місцевих бюджетів на «загальний фонд» та «спеціальний фонд», їхні джерела та порядок формування.
13. Шляхи вдосконалення бюджетного планування. Роль та значення Бюджетного кодексу України.
14. Поняття місцевих фінансових ресурсів, їх склад та структура.
15. Особливості формування та методи мобілізації доходів місцевих бюджетів.

16.Податкові та неподаткові методи формування доходів місцевих бюджетів.

17.Характеристика складу доходів місцевих бюджетів.

18.Місцеві податки і збори, їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів.

19.Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.

20.Склад та структура видатків місцевих бюджетів. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.

21.Фінансування власних та делегованих державою повноважень, порядок їх здійснення, та законодавче закріплення.

22.Порядок фінансування з поточного бюджету та бюджету розвитку.

23.Розрахунки основних показників кошторисного фінансування. Види кошторисів.

24.Структура індивідуального кошторису бюджетної установи

25. Сутність міжбюджетних відносин в Україні. Склад і структура взаємовідносин місцевих бюджетів з Державним бюджетом, їх особливості.

26.Складові міжбюджетних відносин.

27.Розподіл видатків відповідно до розподілу повноважень між державною владою і органами місцевого самоврядування.

28.Забезпечення місцевих бюджетів доходними джерелами для виконання власних та делегованих державою фінансових зобов'язань.

29. Перерозподіл через Державний бюджет фінансових ресурсів від «багатих» до «бідних» у фінансовому розумінні регіонів.

30.Інструменти бюджетного регулювання в Україні, їх особливості.

31.Розрахунок дотації загального вирівнювання та коштів, що передаються до Державного бюджету з бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету та бюджетів міст Києва і Севастополя.

32.Суперечності в побудові взаємовідносин місцевих бюджетів з Державним бюджетом.

33.Шляхи вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні

34. Роль місцевих органів влади в управлінні фінансами та їх участь у бюджетному процесі.

35.Система касового виконання бюджету.

36.Організація фінансового контролю на місцевому рівні. Органи, які здійснюють фінансовий контроль.

37.Контроль фінансових органів за формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів і власних коштів бюджетних установ.

38. Фінанси підприємств комунальної форми власності — складова місцевих фінансів.

39.Особливості організації фінансів підприємств комунальної форми власності, їх склад та структура.

40.Особливості грошових надходжень підприємств, їх склад і економічна характеристика.

41.Прибуток підприємств комунальної форми власності та його розподіл.

42.Оборотні кошти підприємств комунальної форми власності та особливості їх організації.

43.Показники стану і ефективності використання оборотних коштів.

44.Фінанси житлово-комунального господарства — складова місцевих фінансів. Проблеми фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства.

45.Особливості формування доходів ЖЕКів: їх склад і економічна характеристика.

46.Порядок розрахунків дотації на покриття збитків та експлуатації житлового фонду, на проведення капітального ремонту житлового фонду.

47.Проблеми та основні напрями вдосконалення організації фінансів житлово-комунального господарства.

48. Принципи організації місцевих фінансів у зарубіжних країнах.

49. Бюджетний федералізм як принцип побудови фінансів місцевого самоврядування.

50. Світовий досвід касового виконання місцевих бюджетів.